

Jaka ma być Wrocławska polityka międzykulturowa (2027–2031)?

Załączniki do raportu z konsultacji społecznych

Załącznik nr 1 – Notatka ze spotkania on-line	2
Załącznik nr 2 – Notatka z forum konsultacyjnego	2
Obszar I. Wiedza i ewaluacja	4
Obszar II. Komunikacja międzykulturowa, zaangażowanie i współpraca	5
Obszar III. Adaptacja i partycypacja społeczna osób nowo przybyłych	6
Obszar IV. Dostępność usług publicznych	7
Obszar V. Edukacja dzieci i młodzieży	9
Obszar VI. Rynek pracy i biznes	12
Obszar VII. Społeczności lokalne	14
Obszar VIII. Kultura	16
Obszar IX. Przeciwdziałanie i rozwiązywanie konfliktów	17
Obszar X. Przeciwdziałanie dyskryminacji, mowie nienawiści i wsparcie osób poszkodowanych	19
Obszar XI. Budowanie odporności kryzysowej	21
Załącznik nr 3 – Zestawienie e-formularza opinii	22

Załącznik nr 1 – Notatka ze spotkania on-line

Data spotkania: 25 lutego 2026 r., godz. 17.30

Miejsce spotkania: platforma internetowa Clickmeeting.

Liczba osób uczestniczących: 7

W trakcie dyskusji pojawiły się następujące pytania:

- Czy wdrażanie dokumenty wiąże się z dodatkowymi kosztami? Czy w polityce jest określony budżet na te działania, czy będzie to w ramach bieżących prac poszczególnych jednostek?
- Czy inne miasta też mają takie dokumenty? Jak na tym tle wygląda Wrocław?
- W jakim trybie będzie przyjmowana polityka? Rozporządzenie Prezydenta czy uchwała Rady Miejskiej?
- Co się wydarzy w sobotę, jak wygląda forum?

Załącznik nr 2 – Notatka z forum konsultacyjnego

Data spotkania: 28 lutego 2026 r., godz. 11.00–16.00

Liczba osób uczestniczących: 35

Miejsce spotkania: Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego (WCRS), pl. Dominikański 6

Forum konsultacyjne poświęcone było pogłębionej dyskusji nad założeniami i kierunkami Wrocławskiej polityki międzykulturowej. Celem spotkania było stworzenie komfortowych warunków do przedyskutowania poszczególnych obszarów polityki oraz zebranie szczegółowych komentarzy i propozycji od uczestniczek i uczestników.

Spotkanie rozpoczęło się o godz. 10.30 rejestracją, a oficjalną część otworzyła o godz. 11.00 dyrektor WCRS, Dorota Feliks. Po słowie wstępnym dyrekcji WCRS oraz omówieniu planu spotkania (FEPS) i założeń polityki (przedstawicielki WCRS), przeszliśmy do pracy w sześciu grupach, przy

stolikach tematycznych. Praca odbywała się w dwóch turach (11.30–12.30 oraz 13.00–14.00).

Przy każdym stoliku pracowała jeden moderator oraz jedna lub dwie pracownice WCRS zapewniające wsparcie merytoryczne. Uczestniczki i uczestnicy mieli możliwość wyboru dwóch spośród poniższych tematów:

- Stolik 1 – Edukacja
- Stolik 2 – Usługi publiczne, adaptacja, rynek pracy
- Stolik 3 – Rozwiązywanie konfliktów, przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu
- Stolik 4 – Społeczności lokalne
- Stolik 5 – Komunikacja, współpraca, szerzenie wiedzy
- Stolik 6 – Opinie ogólne / przekrojowe (forma dyżuru przy flipcharcie i urnie na dodatkowe głosy)

Metoda pracy przy stolikach była taka sama przy każdym temacie: moderator/moderatorka przedstawiał/a zagadnienie, a następnie uczestnicy i uczestniczki udzielali odpowiedzi na cztery kluczowe pytania (diagnoza wyzwań, adekwatność działań, wskazane podmioty, inne ważne kwestie), zapisując je na fiszkach. Następnie prowadzono otwartą dyskusję i notowano uwagi, na koniec było krótkie podsumowanie moderatorki/moderatora.

Po drugiej turze i krótkich przerwach (12.30–13.00 oraz 14.00–14.30), w godzinach 14.30–16.00 odbyła się część plenarna: przedstawicielki i przedstawiciele stolików omówili najważniejsze wnioski i komentarze, co dało początek szerokiej dyskusji plenarnej.

Forum zakończono podziękowaniami za zaangażowanie i aktywny udział wszystkich obecnych.

Obszar I. Wiedza i ewaluacja

1. Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?
 - Tak
2. Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

Dodać:

- Upowszechnienie wiedzy w zakresie integracji międzykulturowej wśród pracowników Urzędu Miejskiego, jednostek organizacyjnych Miasta i służb miejskich w formie instrukcji, szkoleń itp.
 - Zapewnić publiczny dostęp do znajdujących się w zasobach Miasta danych surowych dotyczących migracji oraz mniejszości narodowych i etnicznych.
3. Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?
 - Do listy partnerów dodać rady osiedli.
 4. O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?
 - Konieczne jest stworzenie zaplecza eksperckiego poprzez:
 - a. animowanie badań na temat migracji i integracji międzykulturowej poprzez zawieranie porozumień z uczelniami wyższymi i zlecenie badań istniejącym lub nowo powstającym zespołom w strukturach uczelni lub
 - b. stworzenie eksperckiej komórki badawczej w strukturach Urzędu lub jednostki organizacyjnej Miasta.
 - Wskazane jest zlecenie lub prowadzenie przez zatrudnionych ekspertów badań mających na celu przewidzenie skali i kierunków przemieszczeń ludności po zakończeniu wojny w Ukrainie oraz określenie potrzeb powojennych migrantów w obszarze ochrony zdrowia (ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia psychicznego), edukacji i rynku pracy.
 - Wskazane jest prowadzenie lobbingu na rzecz zmian legislacyjnych prowadzących do zbierania i udostępniania przez wybrane podmioty

podległe administracji centralnej danych niezbędnych do prowadzenia racjonalnej polityki międzykulturowej na poziomie lokalnym i regionalnym.

Obszar II. Komunikacja międzykulturowa, zaangażowanie i współpraca

1. Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?
 - Tak
2. Czy zaplanowane działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?
 - Szczególny nacisk należy położyć na działania w punkcie 8, tj. przeciwdziałanie dezinformacji. Wskazane jest wprowadzenie do szkół zajęć podnoszących kompetencje uczniów i uczennic w zakresie rozpoznawania dezinformacji i krytycznej analizy informacji. Podobne działania skierować należy także do innych mieszkańców i mieszkanek, w szczególności nauczycieli, urzędników, radnych osiedlowych i aktywistów.
 - Należy stworzyć okazję do wymiany dobrych praktyk w zakresie integracji międzykulturowej pomiędzy organizacjami społecznymi, radami osiedli, szkołami, jednostkami miejskimi.
3. Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?
 - Wskazane byłoby utworzenie zespołu ds. przeciwdziałania dezinformacji w strukturze Wydziału Komunikacji Społecznej Urzędu Miejskiego Wrocławia i wymienienie go w dokumencie jako jednego z realizatorów.

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Część osób z doświadczeniem migracji zainteresowana jest asymilacją. Warto wskazać działania adresowane do nich.
- Urząd Miejski winien opracować, stosować i upowszechniać standardy informacji dotyczących zagadnień migracji i integracji

międzykulturowej. Chodzi o ujednoczenie i transparentność polityki informacyjnej Miasta. W toku dyskusji pojawiały się następujące przykłady: 1. Czy w płynących z Urzędu czy od straży miejskiej itp. informacjach o naruszeniach prawa podawane będą informacje o narodowości/pochodzeniu sprawców oraz ofiar (lub na jakiej podstawie zapadać będzie decyzja o ujawnieniu takich danych)? 2. Czy możliwe jest przyjęcie zasady, że informacje dotyczące skali migracji, liczebności mniejszości narodowych i etnicznych, potrzeb osób z doświadczeniem migracji i przedstawicieli mniejszości zawierałyby zawsze odnośniki do raportów z badań lub danych surowych, aby mieszkańcy i mieszkanki mogli odróżnić dane od ich interpretacji?

Obszar III. Adaptacja i partycypacja społeczna osób nowo przybyłych

1. Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?
 - Ciągłe najważniejsza jest znajomość języka polskiego potwierdzona egzaminem państwowym, to jest jednak zbyt duży koszt i bariera dla wielu migrantów.
 - Obserwujemy coraz mniejsze zainteresowanie nowo przybyłych rozwojem organizacji pozarządowych – być może przyczyną jest zmiana priorytetów finansowania działań wspierających tego typu działalność.
 - Przepisy ogólnokrajowe utrudniają integrację (12 miesięcy to za mało, nie wiadomo, co potem). Wygaszanie specustawy jest poza naszym zakresem, ale lokalna polityka musi to uwzględnić.
 - Są ciągłe obawy przed większym zaangażowaniem się (np. w konsultacje społeczne) – potrzebna ciągła praca animacyjna.
2. Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Postulat wypracowania formuły pozwalającej na zapoznanie się z historią i tożsamością Wrocławia, tak by osoby nowo przybyłe mogły lepiej zintegrować się.
3. Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?
- Rady osiedli
 - Wpisać centra aktywności lokalnej jako osobne podmioty.
 - Instytucje kultury
 - Wrocławski Instytut Kultury
 - Biuro Współpracy z Biznesem
 - Warto powoływać ciała doradcze (rady, na poziomie miejskim i osiedlowym)
 - Wrocławskie Centrum Seniora (i kluby seniora)
5. O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?
- Zamienić określenie *opieka społeczna* na *pomoc społeczna* (poprawka językowa)
 - Brakuje w tym obszarze wzmianki o wartościach, które są dla Wrocławia ważne - adaptacja powinna oznaczać zapoznanie się z wartościami i tożsamością miasta.

Obszar IV. Dostępność usług publicznych

1. Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?
- Dostosowywanie usług do potrzeb migrantów i migrantek oraz brak odpowiedniego wyjaśnienia tych działań mogą wywoływać kontrowersje w społeczeństwie przyjmującym.
 - Konflikt obecności języka rosyjskiego w przestrzeni publicznej (używanego przez niektóre osoby z Białorusi i Ukrainy) - polega on na tym, że osoby używające tego języka narażone są na nieprzyjemne komentarze lub sugestie, że popierają działania militarne Rosji.
 - Nierealne jest oczekiwanie, że wszystkie osoby pracujące w urzędzie nauczą się wszystkich języków.

- Należy uwzględnić ograniczenia środków na fundusz pracy i działalność urzędów pracy.
 - Niskie zarobki w administracyjnej publicznej nie przyciągną pracowników, co utrudnia budowanie wielokulturowych zespołów w administracji.
2. Czy zaplanowane działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?
- Potrzebny jest mechanizm zgłaszania negatywnych zachowań wobec klientów pomocy społecznej (oraz innych usług), co pozwoli na ewaluację działań, by cudzoziemcy nie bali się dbać o swoje prawa.
 - Potrzebna jest edukacja: gdzie należy zgłaszać nadużycia i nieprawidłowości (analogicznie jak w ustawie o ochronie małoletnich).
 - Dla polepszenia usług publicznych będzie zwiększenie poziom zatrudnienia mniejszości (lub osób posiadających obywatelstwo polskie i doświadczenie migracyjne) w tych instytucjach.
 - Przedstawiciele instytucji oferujących usługi publiczne powinni wychodzić do lokalnych społeczności, żeby poszerzyć swoją perspektywę i zobaczyć lepiej potrzeby klientów.
 - Łatwa ewaluacja usług przez klientów, możliwość skorzystania ze wsparcia tłumacza – klienci boją zgłaszać uwagi i nie chcą podawać danych, system ewaluacji powinien być im przyjazny.
3. Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?
- Dopisać punkty informacyjne.
 - Dopisać okręgowe izby radców prawnych.
 - Warto zauważyć, że instytucje kierują się pewnymi wartościami i ich pracownicy muszą je realizować. Instytucje powinni szkolić się i wzmacniać swoich pracowników, a w przypadku osób działających wbrew wartościom, wyciągnąć konsekwencje.
4. O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Infolinia miejska powinna być dostępna w różnych językach.
- Należy lepiej uzasadniać w polityce mainstreaming i wyjaśniać jego cele.
- Potrzeba mapy problemów społecznych, co pozwoli lepiej dostosowywać pomoc społeczną.
- Uwaga językowa: nie ma już opieki społecznej, jest pomoc społeczna.

Obszar V. Edukacja dzieci i młodzieży

1. Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?
 - Postuluje się rozwijanie działań edukacyjnych uwzględniających potrzeby dzieci należących do mniejszości narodowych i etnicznych (dzieci romskie czy łemkowskie). W szczególności wskazuje się na potrzebę wspierania ich integracji w środowisku szkolnym, przy jednoczesnym poszanowaniu i wzmacnianiu ich tożsamości kulturowej. Np. nauka języka ukraińskiego jest obecnie dostępna jako szkółka sobotnia, a nie jako nauczanie szkolne.
 - W Polityce warto uwzględnić działania umożliwiające dzieciom i młodzieży mniejszościowej poznawanie oraz pielęgnowanie własnej kultury i historii (np. poprzez elementy edukacji kulturowej, wydarzenia międzykulturowe lub inicjatywy społeczne).
 - Równe traktowanie różnych grup etnicznych i narodowych – Działania integracyjne i edukacyjne powinny być projektowane tak, aby nie pomijały żadnej z grup oraz sprzyjały równemu dostępowi do wsparcia i możliwości rozwoju.
 - W analizach i działaniach Miasta należy uwzględnić także szkoły prywatne, w których uczą się dzieci z różnych środowisk kulturowych. Pozwoli to na pełniejszy obraz sytuacji edukacyjnej oraz na wypracowanie spójnych rozwiązań wspierających integrację międzykulturową w całym systemie edukacji.
 - Zwrócenie uwagi na rolę nauczycieli w procesie integracji oraz zapewnienie im odpowiedniego wsparcia w tych działaniach. Należy

przy tym unikać przeciążania kadry nauczycielskiej dodatkowymi obowiązkami, a zamiast tego – oferować realną pomoc i narzędzia wspierające.

- Zwrócenie uwagi na edukację rodziców.
- Wspieranie oddolnych inicjatyw integracyjnych dla dzieci i młodzieży, odbywających się poza szkołą, w neutralnych przestrzeniach (np. podwórka, miejsca spotkań), które sprzyjają naturalnej integracji i pozwalają lepiej docierać do grup docelowych.

Czy zaplanowane działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Zwiększenie liczby asystentów mniejszości romskiej oraz rozwój narzędzi wspierających edukację mniejszościową. Obecnie widoczny jest niedobór takich form wsparcia w systemie edukacji.
- Zwiększenie liczby nauczycieli w szkołach. Obecna kadra jest przeciążona nadmiarem obowiązków, zajęć i zastępstw, dlatego konieczne jest realne wsparcie poprzez zatrudnianie dodatkowych pracowników.
- Odbudowanie prestiżu zawodu nauczyciela, szczególnie w kontekście pracy w środowisku wielokulturowym oraz edukacji międzykulturowej i mniejszościowej.
- Zmniejszenie liczebności klas szkolnych do kilkunastu osób. Mniejsze klasy sprzyjają integracji uczniów oraz umożliwiają nauczycielom lepszą opiekę i skuteczniejsze działania integracyjne.
- Wzmocnienie współpracy między miejskimi instytucjami i organizacjami, np. bibliotekami, centrami aktywności lokalnej i organizacjami społecznymi. Warto rozważyć utworzenie listy akredytowanych psychologów i pedagogów, do których pracownicy tych instytucji mogliby kierować osoby potrzebujące specjalistycznego wsparcia.

- Zwiększenie liczby oraz dostępności psychologów pochodzących z tych samych środowisk kulturowych, co dzieci i młodzież, np. psychologów ukraińskich dla dzieci z Ukrainy. Specjaliści znający język oraz kontekst kulturowy mogą skuteczniej udzielać wsparcia.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- związki zawodowe
- Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej
- Urząd Miejski Wrocławia (różne departamenty np. zrównoważonego rozwoju czy równości)
- Utworzenie ciała międzysektorowego koordynującego działania różnych departamentów
- NGO
- Zdefiniować, czym są organizacje społeczne i nie wymieniać organizacji społecznych z nazwy (bo może to zamknąć furtkę innym, które też będą chciały partycypować)
- Osoby z branży turystycznej, np. przewodnicy, którzy będą pokazywać miasto
- Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce (zarówno ludności przyjmującej, jak i ludności migracyjnej)

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Poszerzanie wiedzy na temat różnic kulturowych i społecznych, zarówno wśród społeczności przyjmującej, jak i migracyjnej, aby lepiej rozumieć wzajemne potrzeby i ograniczać bariery integracyjne.
- W działaniu 1) *wdrażanie rozwiązań wspierających integrację w międzykulturowych społecznościach szkolnych* rekomenduje się usunięcie słowa “międzykulturowych”, tak aby działania integracyjne obejmowały wszystkie społeczności szkolne, a nie wyłącznie te o charakterze międzykulturowym.

- Wspieranie integracji społeczności przyjmującej i migracyjnej poprzez wspólne, nieformalne aktywności, takie jak zabawy, wydarzenia lokalne czy pikniki sąsiedzkie.
- Wprowadzenie edukacji z zakresu pierwszej pomocy w szkołach, ze szczególnym uwzględnieniem klas zróżnicowanych kulturowo.
- Aktualizowanie wiedzy starszej kadry pedagogicznej, której przygotowanie zawodowe może nie odpowiadać współczesnym wyzwaniom pracy w zróżnicowanych społecznościach szkolnych.
- Wykorzystywanie różnych przestrzeni społecznych do działań integracyjnych, w tym także społeczności i instytucji kościelnych.

Obszar VI. Rynek pracy i biznes

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Należy uwzględnić możliwy wzrost bezrobocia.
- Wśród osób migranckich są różne grupy – mniej lub bardziej “zaradne”. Należy uwzględnić to. Brakuje rozwiązań dla osób w gorszej sytuacji i mających niższe kompetencje – im trudniej jest poradzić sobie na rynku pracy.
- Dużym problemem jest legislacja krajowa, która wpływa na sytuację lokalną – chodzi szczególnie o zmiany ograniczające pobyt w Polsce.
- Należy uwzględnić lęk przed związkami zawodowymi – osoby migranckie nie znają tych organizacji i obawiają się zgłaszać do nich o pomoc.
- Aktywność zawodowa osób starszych i problem starzejącego się społeczeństwa.
- Rynek pracy jest mało elastyczny i brak atrakcyjnych ofert pracy dla nowo przybyłych.
- Prawne ograniczenia partycypacji i uczestniczenia w życiu społecznym.

- Nowo przybyłe osoby często pracują poniżej swoich kompetencji lub w gorszych warunkach, co wywołuje konflikty ze społeczeństwem przyjmującym. Warto dopasować rynek pracy do realnych kompetencji osób przybyłych.

Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Rozwój współpracy międzysektorowej – działania realizowane tylko przez jeden rodzaj podmiotów (np. tylko przez organizacje pozarządowe, bez współpracy ze związkami zawodowymi) nie będą skuteczne.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- Większe zaangażowanie związków zawodowych lub organizacji pracodawców.
- Konieczna silna współpracy w tym obszarze z gminami ościennymi.
- Konieczna współpraca pomiędzy różnymi sektorami: organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami biznesu, związków zawodowych, urzędów itp.
- Brakuje przedstawicieli biznesu, związków pracodawców, migracyjnych związków biznesowych czy też grup nieformalnych.
- Współpraca z konsulami honorowymi.
- Biuro Współpracy z Biznesem
- Współpraca ze Starostwem Powiatowym.
- Inspekcja pracy
- Izby gospodarcze, klastry biznesowe

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Ważna jest społeczna odpowiedzialność biznesu.

Obszar VII. Społeczności lokalne

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Warto mieć na uwadze inne sposoby wykorzystywania przestrzeni publicznej i to, jak tam przejawia się wielokulturowość – na cmentarzach, w parkach, wokół meble miejskich.
- Pojawiają się różnice w organizowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży – z polskiej perspektywy cudzoziemskie lub migranckie dzieci mogą być pozostawiane samopas, co może być efektem nieufności do instytucji i organizacji.
- Warto włączać przewodników lokalnych i turystycznych – spacerowanie mogą być dobrą formułą działania.
- Dobrą formułą nawiązywania relacji jest patronat społeczny, rozumiany jako wymiana doświadczeń z osobami ze społeczności innych kultur (taki program realizuje Stowarzyszenie Nomada).

Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Okazją do integracji i poznania się mogą być codzienne rozmowy i zwykłe spotkania – wspólne celebracje, np. w parku.
- Działania międzykulturowe powinny być wpisane “na twardo” w działania centrów aktywności lokalnej i rad osiedli – nawet jako wymogi w konkursach na prowadzenie CAL-i.
- Dobrą formułą są wydarzenia prezentujące inne kultury poprzez np. festiwale kulinarne.
- Należy wzmacniać sprawczość osób migranckich w życiu społecznym.
- Dobrym pomysłem są cykliczne spotkania otwarte – nienachalne, nieformalne wydarzenia bez narzucanego tematu (np. takie jak “Mix Friday” czy “Cambridge social”).

- Trzeba pamiętać również o dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Warto zgłaszać się do szkół i lokalnych biznesów z pomysłami na działania i projekty.
- Dobrymi miejscami spotkań są kawiarnie.
- Ważna jest wymiana doświadczeń oraz narzędzi między wszystkimi zainteresowanymi stronami oraz instytucjami.
- Powinny zostać zidentyfikowane potrzeby grup nieformalnych – udostępnienie przestrzeni lub wsparcie w rozliczeniu i innych sprawach formalnych.
- Efektywnymi wydarzeniami są pikniki osiedlowe – pozwalają na współpracę CAL-i i rad osiedli. Następuje wymiana grup uczestników oraz informacji.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- Jako bardzo istotne instytucje lokalne działające na terenie osiedli wskazane zostały: kościoły, centra aktywności lokalnej i rady osiedli.
- Jako instytucje dobre do współpracy wskazano rady osiedli i centra aktywności lokalnej.
- Ważne i skuteczne są osiedlowe partnerstwa lokalne - różne miejsca, w których “bywają lokalsi”.

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Bardzo ważne jest współdzielenie - jako hasło oznaczające otwartość instytucji lokalnych, takich jak rady osiedli i CAL-e.
- Kultura pochówków osób z zagranicy - przykład Zarządu Cmentarzy Komunalnych, do którego zgłaszają się osoby z pretensjami dotyczącymi obecności używek i artykułów spożywczych na grobach osób pochodzących z Ukrainy – są to różnice kulturowe nierozpoznane przez polskie społeczeństwo. Osoby migranckie też

myślą, że to tylko tymczasowe upamiętnienie, a takich sytuacji pojawia się coraz więcej.

- Wprowadzenie opiekuna działań nieformalnych - np. w formie NGO parasolowych.
- Promocja wydarzeń ważnych dla całej społeczności lokalnej.
- Praktyki bezpośrednie i niewymuszone praktyki pozasieciowe.
- Warto włączać do działań organizacje pozarządowe oraz organizacje i liderów społeczności migranckich.

Obszar VIII. Kultura

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Nie wszędzie potrzeba działań skierowanych bezpośrednio lub wprost "do migrantów".
- Komunikacja w językach obcych nie jest tak kluczowa - nie wszystkie wydarzenia i komunikaty muszą być tłumaczone np. na język ukraiński.
- Lepsza dostępność informacji o wydarzeniach – np. otwarta tablica ogłoszeń lub plakaty.
- Rozbudowanie sieci informacyjnej - bo w taką sieć łatwiej wpaść.
- Warto wykorzystywać kulturę do działań międzykulturowych – śpiew, rzemiosło artystyczne, warsztaty np. robienie wyszywanek.

Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Bardzo ważny jest pierwszy kontakt w instytucjach kultury lub osiedlowych.
- W działaniach miasta oraz instytucji powinno być widoczne to, w jaki sposób można się do nich zgłosić z pomysłami lub własnymi inicjatywami.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- W sektorze kultury bardzo dobrym partnerem do działania jest BWA Wrocław – również jako wsparcie dla projektów grup nieformalnych.
- Należy włączać do strategii instytucje kultury.
- Dobrymi miejscami spotkań są miejsca kultury rozumiane jako tzw. “trzecie miejsca” (np. Żyjnia prowadzona przez BWA Wrocław).
- Miejsca kultury powinny być jak najbardziej otwarte, powinny tworzyć wrażenie, że można tam wejść swobodnie, bez wcześniejszego przygotowania czy eksperckiej wiedzy.
- Publiczne instytucje kultury powinny uczestniczyć w udostępnianiu przestrzeni na wydarzenia otwarte (np. kafejka językowa).

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Różne grupy wiekowe korzystają z oferty różnych miejsc – ważna jest integracja międzypokoleniowa.
- Projektowanie wydarzeń w taki sposób, aby trafić do różnych grup odbiorców, np. do młodzieży lub młodych rodzin – ważne jest, aby pamiętać o ciągłości kolejnych wydarzeń.
- Należy pamiętać także o pracy nad postawami wobec innych kultur wśród pracowników i pracowniczek instytucji kultury.
- Należy pamiętać o pozostawieniu przestrzeni na własną ekspresję kulturową.
- Ważne są akcje otwarte i niebiletowane (np. koncert).
- Dobrym pomysłem będzie stworzenie bazy miejsc spotkań – tak, aby instytucje dobrze komunikowały swoją otwartość.

Obszar IX. Przeciwdziałanie i rozwiązywanie konfliktów

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Należy uwzględnić mniejszości (szczególnie, gdy wymieniane są różne grupy/ kategorie społeczne, należy dopisać również mniejszości).

- Przeciwdziałanie dezinformacji, manipulacji, wojna hybrydowa itp. to wyzwania, które wymagają zaakcentowania i powinny być ujęte w dokumencie i tym obszarze mniej "miętko" (wyjaśnienie – potrzebujemy diagnozować m.in. to wyzwanie i rozwiązania dla niego już nie jak na "czas pokoju" – ten czas już minął, a tak póki co jest to ujęte w dokumencie).

Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Wzmocnić rozwiązania dotyczące przeciwdziałania dezinformacji, manipulacji, wojna hybrydowa itp. – wymagają one bardziej zdecydowanych, mniej "miękkich" rozwiązań.
- Fragmentacja informacji i bańki informacyjne, szczególnie w internecie, wymagają innej odpowiedzi niż dezinformacja ogólnie (wyjaśnienie – wówczas możemy mieć dostęp do prawdziwych informacji, jednak tylko szczątkowych).
- Dokumentowi powinien towarzyszyć zespół zasad, np. dla urzędników, nauczycieli itp. dotyczących zagadnień z obszaru przeciwdziałania i rozwiązywania konfliktów.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- Wrocławskie Centrum Opieki i Wychowania
- Związki Zawodowe Nauczycieli
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, pracownicy socjalni, asystenci rodzin
- Departament Spraw Społecznych
- Wydział Partycypacji UMW
- Uczelnie wyższe, środowisko akademickie

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Mniejszości należy rozumieć szeroko, nie tylko zgodnie z definicją ustawową, ująć przyjętą definicję w słowniczku.
- Wymienione grupy/ kategorie społeczne należy rozumieć szeroko, niewykluczająco - nie "kobiety z doświadczeniem migracji", a "osoby z doświadczeniem migracji".
- Bywają sytuacje konfliktowe, z których nie ma jednego dobrego wyjścia (np. każde rozwiązanie w jakimś stopniu dyskryminuje każdą ze stron), dokument nie powinien mieć wydźwięku, że zawsze istnieje dobre rozwiązanie i każdy konflikt da się rozwiązać.
- Konflikty mogą być również przydatne - mogą być szansą i możliwością zmiany społecznej.
- Należy zastanowić się, jak konceptualizuje się różnorodność, czy zawsze ją akceptujemy i jej nie przeciwdziałamy? Co wówczas np. z różnicami statusów ekonomicznych i osobami o niskich dochodach.

Obszar X. Przeciwdziałanie dyskryminacji, mowie nienawiści i wsparcie osób poszkodowanych

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Należy uwzględnić również mniejszości (szczególnie, gdy wymieniane są różne grupy/ kategorie społeczne, należy dopisać również mniejszości) – np."kobiety z doświadczeniem migracji, mniejszości...".
- Wymienione grupy/ kategorie społeczne należy rozumieć szeroko, niewykluczająco - nie "kobiety z doświadczeniem migracji", a "osoby z doświadczeniem migracji".
- Przeciwdziałanie dezinformacji, manipulacji, wojna hybrydowa itp. to wyzwania, które wymagają zaakcentowania i powinny być ujęte w dokumencie i tym obszarze mniej "miętko" (wyjaśnienie – potrzebujemy diagnozować m.in. to wyzwanie i rozwiązania dla niego już nie jak na "czas pokoju" - ten czas już minął, a tak póki co jest to ujęte w dokumencie)

Czy zaplanowanie działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Należy wzmocnić rozwiązania dotyczące przeciwdziałanie dezinformacji, manipulacji, wojnie hybrydowej itp. - wymagają one bardziej zdecydowanych, mniej "miękkich" rozwiązań.
- Fragmentacja informacji i bańki, szczególnie w sferze internetowej wymagają innej odpowiedzi niż dezinformacja ogólnie (wyjaśnienie - wówczas możemy mieć dostęp do prawdziwych informacji, jednak tylko szczątkowych).
- Dokumentowi powinien towarzyszyć zespół zasad, np. dla urzędników, nauczycieli itp. dotyczących zagadnień z obszaru.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- Wrocławskie Centrum Integracji (program sprawiedliwości naprawczej)
- Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
- Okręgowa Izba Radców Prawnych
- Stowarzyszenie Nomada
- Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, pracownicy socjalni, asystenci rodzin
- Uczelnie wyższe, środowisko akademickie

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Mniejszości rozumieć szeroko, nie tylko zgodnie z definicją ustawową, ująć przyjętą definicję w słowniczku.
- Wymienione grupy/kategorie społeczne należy rozumieć szeroko, niewykluczająco - nie "kobiety z doświadczeniem migracji", a "osoby z doświadczeniem migracji".

Obszar XI. Budowanie odporności kryzysowej

Czy w danym obszarze zdiagnozowano wszystkie wyzwania?

- Tak

Czy zaplanowane działania są dobrą odpowiedzią na przedstawione wyzwania?

- Szczególną wagę mają działania z punktu 6, tj. podnoszenie kompetencji mieszkańców i mieszkanki w zakresie ochrony ludności i obrony cywilnej. Dlatego rozważyć należy wymienienie w dokumencie *explicite* katalogu działań tego rodzaju.

Czy dobrze wskazano podmioty, które zajmują się danym działaniem?

- Wśród partnerów wymienić należy także Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (lub odpowiednią komórkę organizacyjną UMWD), straż graniczną, straż miejską, Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia,
- Istotnym partnerem powinny być rady osiedli i organizacje senioralne. Rady osiedli zostały wskazane ze względu na ich potencjalną rolę w organizowaniu się społeczności lokalnych w sytuacjach kryzysowych oraz możliwość wykorzystania ich do prowadzenia działań informacyjnych (np. kolportaż informacji czy włączanie w program festynów i innych imprez osiedlowych treści związanych z obroną cywilną i ochroną ludności). Obecni na konsultacjach seniorzy i seniorki wyrazili opinię, że te same zadania mogłyby realizować aktywne organizacje senioralne.

O czym jeszcze należy pamiętać w danym obszarze?

- Do ważnych zadań w obszarze budowania odporności społecznej zaliczyć można upowszechnianie wśród osób z doświadczeniem migracji wiedzy o funkcjonowaniu systemów edukacji, ochrony

zdrowia, obrony cywilnej, a także edukacja zdrowotna. Zagadnienie te wiążą się także z innymi obszarami wymienionymi w dokumencie i powinny zostać wyraźnie zapisane.

- Kluczową rolę w sytuacjach kryzysowych mogą odgrywać społeczności lokalne na poziomie osiedli czy mniejszych obszarów, które mają naturalną zdolność do samoorganizacji (przykład: akcje w mniejszych miejscowości czy na osiedlach położonych nad Bystrzycą w czasie zagrożenia powodziowego w 2024 r. Warto inwestować w zwiększanie kompetencji liderów takich grup.

Załącznik nr 3 – Zestawienie e-formularza opinii

Pytanie 1: Jaka jest Twoja opinia dotycząca projektu Wrocławskiej polityki międzykulturowej na lata 2027–2031? Na przykład: co chciałbyś / chciałybyś zmienić, dodać lub sformułować inaczej? Wskaż fragment, którego dotyczy komentarz, oraz dodaj uzasadnienie.

Zachowano pisownię oryginalną.

L.p.	Opinia
1	Koniec końców nie ma to sensu gdyż stawiamy imigrantów na równi z obywatelami. Nie mają prawa ani obowiązków obywateli, a mają być traktowani jak oni. I to bez ponoszenia ostatecznych ryzyk i odpowiedzialności. W przypadku wojny i powszechnej mobilizacji polscy mężczyźni będą wysyłani do walki i będą w niej ginęli. Co w tym czasie będzie się działo z mieszkającymi tu mężczyznami z Ukrainy, Białorusi czy Indii? Retorycznie pytam. To jest sytuacja bardzo niesprawiedliwa, miasto oczywiście nic nie może zaproponować. Ale tworzony jest miraż wspólnoty interesów. Więc ponawiam pytanie; jak ona się przejawia w sytuacji powszechnej mobilizacji???

L.p.	Opinia
2	<p>1. wspomniałbym na str. 4 że ośrodki dla uchodźców z UA tworzone były na bazie modelu z projektu romskiego. Czyli operator techniczny - np. ZZK i operator merytoryczny - NGO. To nas wyróżniało mocno na mapie PL ale też dzięki temu lepiej byliśmy w stanie zadbać o ludzi, bo opiekowali się nimi inni ludzie, doświadczeni np. w kontekście bezdomności a nie bezduszny urzędniczy system. No i pozwala to pokazać że korzystamy z przeszłych doświadczeń i uczymy się.</p> <p>2. wspomniałbym o organizowanych przez NGo punktach doradczych. Wymieniłbym Ruską, Nomadę, ale i Przejście Świdnickie, Tratwę na Dąbiu. Mniej więcej i ich kuchnię, itp. Wspomniałbym o dworcu głównym i oddolnej akcji ludzi którzy zorganizowali się najszybciej i pozwolili nam zebrać podwozy</p> <p>3. wspomniałbym o zaangażowaniu samej mniejszości, która do Wro przyjechała wcześniej. Oni mocno wsparli tych nowych, uciekających przed bombami. A to pokazuje jak sprawnie zintegrowali się oni do tej pory.</p> <p>4. str. 15, pkt: "Cel: Upowszechnianie idei i wartości międzykulturowej wspólnoty wśród mieszkańców, zaangażowanie władz miasta oraz międzysektorowa współpraca na rzecz wdrażania polityki międzykulturowej. "</p> <p>wśród realizatorów brakuje mi Instytucji Kultury i sportu. To te miejsca przyciągają ludzi i sa przestrzeniami do inkluzywności.</p> <p>5. str. 17. pkt: "Cel: wsparcie procesów adaptacyjnych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz włączenie nowych mieszkańców Wrocławia w proces partycypacji społecznej."</p> <p>jak wyzej.</p> <p>A jeśli to jest o partycypacji to i Wydział Partycypacji Społecznej warto wylistować</p>

L.p.	Opinia
	<p>6. str. 18. pkt: "Cel: zapewnienie równego dostępu do usług publicznych, w szczególności w zakresie kluczowych spraw mieszkańców. "</p> <p>brakuje mi informatyzacji usług. Pamiętajmy, że ludzie np. z UA są o wiele bardziej scyfrowani niż nasze społeczeństwo. A jeśli więcej mamy w internecie, to jest to bardziej dostępne, powszechne, dające więcej możliwości interakcji</p> <p>7. str. 21 we wstępie piszecie o "domach kultury". We Wrocławiu mamy "Instytucje Kultury". Domów kultury nie ma w mieście.</p> <p>8. str. 22 - jest Kultura. Ale gdzie jest sport? To powinien być osobny punkt. Sportem da się działać co najmniej tak dobrze jak kulturą albo i lepiej :)</p> <p>9. brakuje mi osobnego wątku senioralnego. Ci ludzie już są starzy, będą się starzeć. czy nie powinniśmy ich osobno widzieć i włączać w to co mamy? Ale dostrzegać ich.</p> <p>10. do generalnego zastanowienia mocniejsze włączenie ROD - rodzinnych ogrodów działkowych. Nie wiem czy dziś migrant może wynajmować ROD. ale to też świetna przestrzeń do integracji, różnorodności i wymiany na różnych poziomach wiekowych.</p>
3	<p>„ze względu na wydarzenia w Białorusi i w Ukrainie” - ze względu na represje w Białorusi i wojnę w Ukrainie</p> <p>Pojęcie „międzykulturowe” rozmywa stosunkową przewagę dwóch grup narodowych (Polaków, Ukraińców) i wynikającą z tego specyfikę.</p>
4	<p>Strategia skupia się na odpowiedzi na potrzeby osób migranckich w społeczeństwie przyjmującym, ale w ogóle nie podejmuje tematu zapewnienia potrzeb społeczeństwa przyjmującego w perspektywie przyjmowania migrantów/uchodźców itd. Czy ktokolwiek badał potrzeby mieszkańców w związku z napływem</p>

L.p.	Opinia
	nowych osób? Na pewno jakieś istnieją, są jakieś oczekiwania, i w ogóle nie ma o tym mowy. Poza tym strategia operuje bardzo niejasnymi terminami i sformułowaniami. Na przykład, co w praktyce oznacza że będzie włączana perspektywa międzykulturowa w obsłudze klienta? Co to konkretnie znaczy? Co miasto planuje? Co w praktyce znaczy wzmacnianie różnorodności kulturowej i językowej w pracy instytucji miejskich?
5	<p>Co do zasady zgadzam się z postulatami w dokumencie i w mojej opinii najważniejsze jest tutaj poprawne rozłożenie akcentów, czyli wagi i priorytetów oraz sposobu podejścia do realizacji poszczególnych punktów. Poniżej wypisałem te, które najbardziej przykuły moją uwagę i odniosę się do nich zbiorczo poniżej:</p> <p>2.1 prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych podkreślających przywiązanie do zasad integracji międzykulturowej, tj. różnorodności, równości i interakcji;</p> <p>2.2 publiczne i zdecydowane wyrażanie sprzeciwu przedstawicieli władz miasta i podejmowanie działań interwencyjnych wobec zdarzeń noszących znamiona ksenofobii, dyskryminacji i mowy nienawiści;</p> <p>3.4 rozwój działań i współpracy na rzecz wsparcia dzieci i młodzieży w nauce języka ojczystego, kultury i tradycji kraju pochodzenia;</p> <p>4.4 wzmacnianie kompetencji międzykulturowych służb publicznych (ze szczególnym uwzględnieniem komunikacji i różnic kulturowych, inkluzywnego języka, polityk równościowych oraz przeciwdziałania uprzedzeniom i dyskryminacji);</p> <p>8.5 promocja różnorodności międzykulturowej w środowisku kulturotwórczym (m.in. poprzez organizację inicjatyw społecznych, debat, konferencji i innych spotkań w instytucjach publicznych i społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek kultury,</p>

L.p.	Opinia
	<p>miejskich bibliotek publicznych, organizacji społecznych).</p> <p>10.4 wzmocnienie społecznej postawy sprzeciwu wobec mowy nienawiści, ksenofobii, uprzedzeń, dyskryminacji i przemocy;</p> <p>Bardzo zależałoby mi, żeby miasto Wrocław było w swoich działach pragmatyczne oraz dbało w pierwszej kolejności o dobrostan Polaków. Powiem wprost – chcę się czuć we Wrocławiu jak u siebie jak w domu, w Polsce, w miejscu które mnie kształtowało i które kocham za całokształt – kulturę, język, normy i relacje społeczne, podejście do religii, sposób komunikowania się itp. Chciałbym, żeby Wrocław o tym pamiętał, chronił te fundamentalne wartości i żeby pamiętał o relacjach gospodarz – gość. Jako dobry gospodarz możemy i powinniśmy zrobić ukłon w stronę poczucia komfortu i bezpieczeństwa naszych gości, ale nie zapominajmy o tym, że jest to przede wszystkim nasz dom, nasze zasady i chcemy się czuć jak u siebie – we Wrocławiu, w dumnym i pięknym polskim mieście.</p> <p>Czyli z konkretnych: silne promowanie nauki języka polskiego, polskiej kultury, asymilację do naszych zwyczajów tak, żeby nasi goście razem z nami pracowali "na poczet" Polski we wszelkich aspektach - gospodarczym, kulturowym, sportowym, naukowym, demograficznym. Równi, ale ze świadomością w którym miejscu na mapie się znajdujemy.</p> <p>To jest mój apel i moja prośba :)</p>
6	Nie popieram ukrainizacji Polski jest tego za dużo i za duży ciężar spada na Polaków.
7	Z szacunku dla walki Polaków z okupantem radzieckim powinno się do maksimum ograniczyć używanie języka rosyjskiego lub języków podobnych do rosyjskiego, w przestrzeni publicznej. Niestety wielu gości z byłego ZSRR bez zahamowań bardzo głośno mówi w miejscach publicznych w językach radzieckich. Mam wrażenie, że

L.p.	Opinia
	też Ukraińcy używają dużo rosyjskiego lub jakiś dialekt mocno przypominający rosyjski. Powinno się zachęcać gości z byłego ZSRR do nauki historii polskiej walki ze zniewoleniem ze strony ZSRR. Także powinno się ich prosić o bardziej kulturalne i cichsze zachowanie w miejscach publicznych. Swoim głośnym zachowaniem trochę przypominają Niemców. Przy czym Niemcy przeważnie nie mówią po radziecku.
8	W przypadku planowania budowy bazy danych zawierającej również wskaźniki statystyczne, rekomendujemy uwzględnienie wskaźników pochodzących z zasobów statystyki publicznej. Pozwoli to na systematyczne monitorowanie analizowanych zjawisk w ujęciu czasowym oraz zapewni większą porównywalność i wiarygodność danych.
9	Wielokulturowość nie działa, udowodniły to zachodnie mocarstwa, w których stolicach istnieją obecnie dzielnice migranckie, do których wejście grozi w najlepszej możliwości pobiciem i rabunkiem, a często śmiercią z rąk migranckich. Dlatego należy ograniczyć do minimum ich kulturowa odmiennosc. Należy wymagać od nich dołączenie do naszej kultury, a w razie oporu wysłać tam skąd przybyli. Obowiązkowa nauka komunikatywnego języka polskiego. Brak pracy dłużej niż 3 miesiące lub praca na czarno, popełnienie przestępstwa, powinno być karane natychmiastową deportacją wraz z całą rodziną. Oczywiście zakaz pracy w urzędach, spółkach miejskich itp. do 3 pokolenia włącznie. Przywileje socjalne po 10 przepracowanych latach. Polityka zero tolerancji daje cię szansy na to, że ich 3-4 pokolenie zintegruje się w 100% z naszą i nie wyrosną we Wrocławiu przestępcze getta cudzoziemców, do których nawet policja boi się zapuszczać, tak jak ma to miejsce we Francji, Niemczech, Wielkiej Brytanii, czy Szwecji.

L.p.	Opinia
	<p>Obce sobie kultury nigdy nie będą żyć obok siebie w pokoju i miłości, co udowodniły tysiące lat naszej kultury i ciągłe wojny międzykulturowe, które trwają do dzisiaj. Wasze obecne działania marnują jedynie publiczne pieniądze, które można użyć do lepszych celów.</p>
10	<p>Poniżej moje ogólne uwagi to projektu dokumentu.</p> <p>Zamiast autentycznej, wzajemnej integracji – promowanie modelu współistnienia kultur bez jasnych ram inkluzji Dokument kładzie nacisk na „współistnienie kultur” i „równorzędny dialog”, zamiast aktywnie wspierać osoby migrujące w pełnym przyjęciu wspólnych norm, języka i wartości lokalnej społeczności. Takie podejście może osłabiać poczucie wspólnej tożsamości zbiorowej i sprzyjać powstawaniu paralelnych społeczności (tzw. równoległych rzeczywistości), co utrudnia budowanie naprawdę spójnego i bezpiecznego dla wszystkich środowiska.</p> <p>Relatywizm kulturowy i brak uznania dla historycznego dziedzictwa Wrocławia- dokument traktuje wszystkie kultury jako równoważne, bez wyraźnego wskazania, że Wrocław jest miastem o wielowiekowym, zakorzenionym w polskim dziedzictwie kulturowym i duchowym charakterze. Pominięcie ochrony tych wartości może prowadzić do stopniowej erozji lokalnych tradycji oraz niekontrolowanych zmian w przestrzeni publicznej, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa i przynależności wszystkich mieszkańców.</p> <p>Brak jasnych, równych i inkluzywnych wymogów integracyjnych; zamiast wprowadzać transparentne warunki (np. znajomość języka polskiego, poszanowanie prawa i wspólnych norm społecznych jako podstawę wsparcia), dokument skupia się wyłącznie na rozwijaniu „wrażliwości międzykulturowej” instytucji oraz szkoleniu osób z</p>

L.p.	Opinia
	<p>lokalnej społeczności. W ten sposób ciężar adaptacji zostaje przeniesiony na społeczeństwo przyjmujące, zamiast promować prawdziwą, obustronną odpowiedzialność i wzajemne szacunek. Zależność od funduszy UE i ryzyko narzucania zewnętrznej, ideologicznej agendy;</p> <p>silne powiązanie z unijnymi funduszami, programami „włączenia” oraz narracją równościową (często łączoną z tematami gender i LGBTQ+) może oznaczać przejmowanie gotowej, lewicowo-liberalnej ramówki z Brukseli. Wielu mieszkańców o konserwatywnych i patriotycznych perspektywach postrzega to jako narzędzie zewnętrznego kształtowania polityki wielokulturowości, które nie zawsze uwzględnia realne potrzeby i głosy lokalnej wspólnoty.</p> <p>Walka z „dyskryminacją” w bardzo szerokim, subiektywnym rozumieniu może paradoksalnie zaostrzać napięcia międzygrupowe. Doświadczenia innych miast pokazują, że polityka oparta wyłącznie na „celebracji różnorodności” nierzadko prowadzi do tworzenia gett, enklaw i wzrostu poczucia alienacji – zamiast wzmacniać poczucie bezpieczeństwa i przynależności dla wszystkich.</p> <p>Niedoszacowanie realnych kosztów społecznych i ekonomicznych; dokument pomija obciążenie budżetu miasta (mieszkania socjalne, pomoc społeczna, szkoły, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne) związane z dużą skalą migracji. Priorytetem powinna być troska o dobrobyt i jakość życia całej społeczności – ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb obecnych mieszkańców oraz zrównoważonego, długoterminowego rozwoju dla wszystkich grup.</p> <p>Brak mechanizmów ochrony przed radykalnymi i ekstremistycznymi ideologiami, które mogą przybić wraz z nowymi</p>

L.p.	Opinia
	mieszkańcami; dokument nie zawiera wyraźnych, konkretnych narzędzi przeciwdziałania radykalizmowi (w tym ekstremizmom religijnym, nacjonalizmom mniejszościowym czy propagandzie antypolskiej lub antyspołecznej). Podejście oparte wyłącznie na „dialogu” z grupami o fundamentalistycznych tendencjach może być naiwne i stwarzać realne zagrożenie dla bezpieczeństwa oraz spójności całej wspólnoty.
11	Chciałabym żeby imigranci byli uczeni o naszej kulturze, o tym jak zachować się w autobusie, o naszych świętach, o nas - Polkach i Polakach. My mamy własne tradycje, własną historię i kulturę, a zawsze się to przemilcza. W dokumentach to przyjezdni mają własne kultury, języki itd, i trzeba to wspierać, wspomagać, pokazywać. A czy my, miejscowi, nie wstydzmy się powiedzieć-Polacy, Polki, i często chrześcijanie, nie mamy własnych tradycji? Własnej kultury? Nie wymagają one zrozumienia? Nie chcemy o nich uczyć? Tłumaczyć czym są? Dlaczego dla nas są cenne? Dlaczego to my mamy się dostosowywać do gości? Tyle pytań, a nie ma, i pewnie nie będzie odpowiedzi.
12	<p>Kluczowe wyzwanie: Aktywizacja zawodowa matek z dziećmi</p> <p>Najważniejszą potrzebą w kontekście integracji społeczności ukraińskiej we Wrocławiu jest aktywizacja zawodowa umożliwiająca realne podjęcie pracy przez osoby z doświadczeniem migracji, w tym przede wszystkim przez matki z dziećmi.</p> <p>Obecna sytuacja na rynku pracy</p> <p>Analiza obecnej oferty pracy dla osób z Ukrainy pokazuje, że dominują propozycje zatrudnienia w:</p> <ul style="list-style-type: none">• fabrykach zlokalizowanych poza Wrocławiem,• systemie zmianowym (w tym zmiany nocne i weekendowe),• miejscach pracy wymagających długiego dojazdu (brak

L.p.	Opinia
	<p>dobrego skomunikowania z centrami miejskimi).</p> <p>Tego typu oferty pracy de facto wykluczają z rynku pracy matki z dziećmi, które muszą łączyć opiekę nad dziećmi z koniecznością zarobkowania. Praca zmianowa poza miastem jest dla nich niemożliwa do pogodzenia z obowiązkami rodzicielskimi, szczególnie gdy:</p> <ul style="list-style-type: none">• brakuje wsparcia rodzinnego w Polsce,• system opieki nad dziećmi (żłobki, przedszkola, świetlice) nie pokrywa godzin zmianowych,• koszty transportu i czasu dojazdu przekraczają możliwości organizacyjne i finansowe rodzin. <p>Konsekwencje wykluczenia zawodowego</p> <p>Brak dostępu do elastycznych i lokalnych form zatrudnienia prowadzi do:</p> <ul style="list-style-type: none">• długotrwałego uzależnienia od pomocy społecznej,• pogłębiania się izolacji społecznej i kulturowej,• utraty poczucia własnej wartości i kompetencji zawodowych,• niemożności pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim miasta. <p>Integracja pozostaje wtedy „płytką” – ograniczona do środowiska własnej diaspory, bez realnego zaangażowania w życie gospodarcze i społeczne Wrocławia.</p> <p>Proponowane rozwiązanie: System „pracy chronionej” z elastycznym czasem pracy</p> <p>Rekomenduje się wdrożenie systemu lokalnie zlokalizowanych, chronionych miejsc pracy, które będą uwzględniały specyfikę sytuacji osób z doświadczeniem migracji, w szczególności matek z dziećmi.</p> <p>Charakterystyka proponowanego systemu</p>

L.p.	Opinia
	<ol style="list-style-type: none">1. Elastyczny czas pracy – zatrudnienie w niepełnym wymiarze godzin, praca w godzinach dostosowanych do opieki nad dziećmi (np. godziny przedpołudniowe podczas gdy dzieci są w szkole, praca weekendowa z możliwością rotacji), możliwość pracy zdalnej lub hybrydowej.2. Wsparcie językowe – miejsca pracy, które aktywnie wspierają rozwój kompetencji językowych, oferują kursy języka polskiego w miejscu pracy lub zapewniają translatory/asystentów językowych w początkowym okresie zatrudnienia.3. Lokalizacja w obrębie Wrocławia – dostępność komunikacyjna, bliskość miejsca zamieszkania, możliwość dojazdu transportem publicznym w krótkim czasie.4. Sektory zatrudnienia przyjazne integracji – obszary pracy w edukacji, kulturze, usługach społecznych, administracji publicznej, organizacjach pozarządowych, gdzie naturalnie jest środowisko wielokulturowe i istnieje przestrzeń do wykorzystania kompetencji międzykulturowych pracowników.5. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami miejskimi – partnerstwo publiczno-społeczne, w którym NGO-sy, szkoły, domy kultury, biblioteki, centra społeczne stają się „pracodawcami integracyjnymi”. <p>Przykładowe obszary zatrudnienia</p> <ul style="list-style-type: none">● Asystenci międzykulturowi w szkołach i przedszkolach● Mediatorzy językowi i kulturowi w instytucjach publicznych● Animatorzy zajęć edukacyjnych, kreatywnych, sportowych dla dzieci i młodzieży● Koordynatorzy projektów społecznych i integracyjnych

L.p.	Opinia
	<ul style="list-style-type: none">● Pracownicy punktów informacyjnych dla migrantów i migrantek● Asystenci w bibliotekach i domach kultury● Specjaliści ds. komunikacji wielokulturowej w organizacjach <p>Korzyści z wdrożenia systemu pracy chronionej</p> <p>Wdrożenie proponowanego systemu przyniesie wielorakie korzyści:</p> <ul style="list-style-type: none">● Dla osób z doświadczeniem migracji:<ul style="list-style-type: none">- Realna możliwość podjęcia pracy i uzyskania stabilności finansowej- Rozwój kompetencji zawodowych i językowych- Wzrost poczucia własnej wartości i sprawczości- Aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i gospodarczym miasta● Dla miasta Wrocławia:<ul style="list-style-type: none">- Budowanie spójnej społeczności opartej na współpracy i zaufaniu- Wykorzystanie potencjału i kompetencji osób z doświadczeniem migracji- Zmniejszenie obciążenia systemu pomocy społecznej- Wzmocnienie dialogu międzykulturowego i przeciwdziałanie wykluczeniu● Dla pracodawców i instytucji:<ul style="list-style-type: none">- Dostęp do zmotywowanych pracowników z unikalnymi kompetencjami międzykulturowymi- Możliwość budowania różnorodnych zespołów- Wzmocnienie wizerunku jako pracodawcy społecznie odpowiedzialnego <p>Proponowane rozwiązanie wykazuje pełną spójność z kluczowymi filarami Wrocławskiej Polityki Międzykulturowej 2027–2031.</p>

L.p.	Opinia
	<p>Realizacja rekomendacji wspiera wyznaczone cele strategiczne w następujący sposób:</p> <p>W obszarze adaptacji i partycypacji społecznej osób nowo przybyłych (Obszar III), projekt traktuje aktywizację zawodową jako fundament procesu osiedleńczego. Poprzez zapewnienie wsparcia językowego oraz włączanie migrantów w struktury miejskie, realnie promuje ich udział w życiu lokalnym.</p> <p>W kontekście rynku pracy i biznesu (Obszar VI), rekomendacja skupia się na tworzeniu stanowisk pracy szytych na miarę – dostosowanych do unikalnych potrzeb osób z doświadczeniem migracji. Obejmuje to również systemowe szkolenia dla obu stron: pracodawców w zakresie zarządzania różnorodnością oraz migrantów w obszarze ich praw i obowiązków.</p> <p>W sferze społeczności lokalnych (Obszar VII), inicjatywa buduje trwałe więzi sąsiedzkie. Współpraca zawodowa na poziomie lokalnym staje się narzędziem przełamywania barier i tworzenia zintegrowanej wspólnoty miejskiej.</p> <p>W zakresie międzykulturowej komunikacji, zaangażowania i współpracy (Obszar II), rozwiązanie kładzie nacisk na tworzenie platform dialogu oraz sieciowanie podmiotów publicznych i społecznych. Promuje tym samym wartości integracji jako standardu funkcjonowania nowoczesnego, wielokulturowego Wrocławia.</p> <p>Rekomendacje dla decydentów i instytucji miejskich</p> <p>W kontekście wdrażania Wrocławskiej Polityki Międzykulturowej 2027–2031 rekomenduje się:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Utworzenie programu „Wrocławskie Miejsca Pracy Integracyjnej” – pilotażowy program wsparcia pracodawców (instytucje publiczne, NGO, przedsiębiorstwa społeczne),

L.p.	Opinia
	<p>którzy zatrudniają osoby z doświadczeniem migracji w elastycznych formach.</p> <ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="384 427 1406 584">2. Dofinansowanie etatów integracyjnych – wsparcie finansowe dla pracodawców na pokrycie części kosztów zatrudnienia w początkowym okresie (np. 12–18 miesięcy).<li data-bbox="384 607 1406 808">3. Stworzenie sieci pracodawców integracyjnych – platforma współpracy między Urzędem Miejskim, organizacjami pozarządowymi, uczelniami, instytucjami kultury, która będzie promować dobre praktyki i wymieniać doświadczenia.<li data-bbox="384 831 1406 987">4. Wsparcie językowe i kompetencyjne dla pracowników – programy szkoleń zawodowych połączonych z intensywną nauką języka polskiego, dostosowane do potrzeb rynku pracy.<li data-bbox="384 1010 1406 1211">5. Kampania informacyjna i promocyjna – uświadamianie pracodawców o potencjale zatrudnienia osób z doświadczeniem migracji; promowanie elastycznych form zatrudnienia jako narzędzia integracji.<li data-bbox="384 1234 1406 1435">6. Monitoring i ewaluacja – regularne badanie efektywności programu, analiza wskaźników zatrudnienia, zadowolenia pracowników i pracodawców; dostosowywanie działań do zmieniających się potrzeb. <p data-bbox="336 1469 587 1503">Podsumowanie</p> <p data-bbox="336 1525 1406 1850">Aktywizacja zawodowa, szczególnie matek z dziećmi z doświadczeniem migracji, jest kluczowym warunkiem realnej integracji społecznej i gospodarczej. Obecny model ofert pracy – fabryki poza miastem, system zmianowy – nie odpowiada na realne potrzeby tej grupy i prowadzi do wykluczenia zawodowego oraz społecznego.</p> <p data-bbox="336 1872 1406 1962">Wprowadzenie systemu pracy chronionej, lokalnie zlokalizowanej, z elastycznym czasem pracy i wsparciem językowym jest nie tylko</p>

L.p.	Opinia
	odpowiedzią na konkretne potrzeby, ale także realizacją wartości i celów Wrocławskiej Polityki Międzykulturowej 2027–2031.
13	<p>Uwagi do Wrocławskiej polityki międzykulturowej złożone w ramach konsultacji społecznych</p> <p>Podstawy prawne</p> <p>Dodanie Konwencji o prawach dziecka</p> <p>Tło i uzasadnienie</p> <p>Dodanie następującego fragmentu: Wśród nowych mieszkańców Wrocławia szczególnie liczną grupę stanowią dzieci i młodzież, których dobrostan, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo w życiu społecznym wymagają szczególnej troski. Zgodnie z Konwencją o prawach dziecka każde dziecko, niezależnie od pochodzenia, statusu migracyjnego czy języka, ma prawo do ochrony, edukacji, rozwoju i wyrażania własnego zdania. Wrocław, jako miasto przyjmujące, uznaje te prawa za fundament działań integracyjnych.</p> <p>Podstawy programowania dokumentu</p> <p>Dodanie na końcu fragmentu: Podejście intersekcjonalne obejmuje również perspektywę wieku, uznając dzieci i młodzież za grupę, której potrzeby i prawa wymagają szczególnej uwagi w projektowaniu usług i polityk miejskich.</p> <p>II. Międzykulturowa komunikacja, zaangażowanie i współpraca</p> <p>Doprecyzowanie obecnego punktu: Upowszechnianie idei i wartości międzykulturowej wspólnoty wśród mieszkańców (...)</p> <p>o zapis: w tym wśród dzieci i młodzieży, jako kluczowych uczestników i współtwórców międzykulturowej przyszłości miasta oraz jako jedną z najbardziej otwartych grup społecznych i często inicjują zmiany postaw w rodzinach i społecznościach.</p> <p>IV. Dostępność usług publicznych</p> <p>Dodanie punktu 7: Zapewnienie dostępnych językowo i kulturowo</p>

L.p.	Opinia
	<p>usług publicznych dla dzieci i młodzieży, w tym informacji kierowanych do najmłodszych oraz wsparcia instytucji pracujących z dziećmi</p> <p>W punkcie 4 dodanie fragmentu: ...ze szczególnym uwzględnieniem pracy z dziećmi i młodzieżą oraz komunikacji z rodzinami wielojęzycznymi.</p> <p>V. Edukacja dzieci i młodzieży</p> <p>Dodanie punktu nr 9: Rozwój kompetencji kadry edukacyjnej, opiekuńczej i specjalistycznej w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem traumy, migracji przymusowej, strat, kryzysów emocjonalnych oraz zaburzeń adaptacyjnych, w tym poprzez szkolenia, superwizję, wsparcie specjalistów i dostęp do narzędzi pracy zgodnych z prawami dziecka.</p> <p>VII. Społeczności lokalne</p> <p>Doprecyzowanie obecnego punktu Wzmacnianie procesów integracyjnych i spójności społecznej... o zapis ...w tym integracji rówieśniczej dzieci i młodzieży, jako kluczowego elementu budowania trwałej spójności społecznej.</p> <p>VIII. Kultura</p> <p>Dodać punkt nr 6: Wzmacnianie dostępności i różnorodności oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży, w tym dzieci z doświadczeniem migracji, poprzez działania edukacyjne, rodzinne i rówieśnicze oraz tworzenie bezpiecznych, wielojęzycznych i inkluzywnych przestrzeni kultury.</p> <p>X. Przeciwdziałanie dyskryminacji, mowie nienawiści i wsparcie osób poszkodowanych</p> <p>Dopisanie w akapicie wprowadzającym: W działaniach dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji i mowie nienawiści szczególną uwagę poświęcamy dzieciom i młodzieży, uznając ich prawo do</p>

L.p.	Opinia
	<p>bezpieczeństwa, ochrony przed przemocą, wsparcia w sytuacjach konfliktowych oraz do wyrażania własnego zdania oraz biorąc pod uwagę fakt, że dzieci i młodzież są grupą szczególnie szczególnie wrażliwości na dyskryminację, szczególnie narażoną na hejt i dezinformację, szczególnej konsekwencji bycia ofiarą hejtu, potrzebują szczególnego wsparcia dorosłych i instytucji, a dodatkowo uwzględniając ich szczególną rolę w budowaniu kultury dialogu i przyszłości integracji społecznej.</p> <p>Dodanie punktu: Obowiązkowe wdrożenie procedur zgłaszania przemocy i dyskryminacji oraz reagowania z placówkach edukacyjnych i innych podmiotach pracujących z dziećmi i młodzieżą na incydenty dyskryminacji i mowy nienawiści w ramach Standardów ochrony dzieci (również w wersji przyjaznej dzieciom) z uwzględnieniem wersji językowych mniejszości do jakich należą dzieci i młodzież korzystająca z placówek i innych podmiotów.</p>
14	<p>The document exemplifies the technocratic optimism of interculturalism while systematically underplaying the structural tensions inherent in rapid demographic reconfiguration. The following points dissect its architecture with reference to specific passages, employing the analytical vocabulary of social capital, boundary maintenance, and segmented assimilation.</p> <p>Historical Teleology and the Erasure of National Reconstitution; the narrative in PART 1.1 (“From multiculturalism to interculturalism, 1989–2024”) reframes post-1989 Wrocław as a city that “rediscovered” its multicultural past after the “almost complete population exchange” of 1945. This progressive arc occludes the sociological success of that very exchange: the creation of a relatively homogeneous Polish ethno-national community that</p>

L.p.	Opinia
	<p>generated high levels of mechanical solidarity (Durkheim) and low transaction costs for collective action. By positioning the shift toward “what is happening ‘between’ members of different cultures” (p. 11) as evolutionary advancement, the document performs ideological work that delegitimises the particularistic bonds forged in the Polish post-war settlement.</p> <p>Epistemological Fragility: Policy Without Data. Section 2 (“An overview of the demographic and social situation”) openly concedes “difficulties in designing comprehensive intercultural policies due to a lack of integrated datasets” and the “selectivity, fragmentation, and inconsistency” of available statistics (p. 6). Nevertheless, the text proceeds to outline eleven substantive areas and dozens of measures. This inversion—policy preceding robust evidence—violates elementary requirements of evidence-based governance. In the language of migration sociology, it risks replicating the “data deficit” trap identified by Coleman and Putnam: when bridging social capital is promoted without baseline measures of generalised trust, the likely outcome is not cohesion but its accelerated depletion.</p> <p>Lexical De-Nationalisation: The Rhetoric of “New Residents”.</p> <p>Throughout the document (e.g., PART 2 background, objective III, measures 1–10), the category “new residents” supplants “migrants,” “foreigners,” or “non-citizens.” This semantic strategy, presented as inclusive language (p. 13), sociologically dissolves the boundary between citizenry and newcomers. Barth’s theory of ethnic boundaries reminds us that such dissolution does not automatically produce harmony; it often accelerates status competition and the reassertion of ascriptive identities elsewhere.</p>

L.p.	Opinia
	<p>The host society's legitimate claim to cultural priority is thereby pathologised as exclusionary.</p> <p>Interculturalism as Asymmetric Assimilation Demand. The core premise—that communities “develop through contact with others, not in isolation” (p. 13, citing ICC Programme)—assumes symmetric cultural exchange. Yet the concrete measures (V.4: support for mother-tongue maintenance; III.3: language courses with “particular emphasis on sensitive groups”) institutionalise segmented assimilation (Portes & Zhou). Empirical patterns across European cities show that such policies correlate with persistent ethnic enclaves rather than the “harmonious co-existence” nostalgically invoked. The host community is tacitly required to perform the heavier lifting of adaptation while newcomers retain parallel cultural infrastructures.</p> <p>Education: Institutionalising Parallel Socialisation. Section V (“Education of children and youth”) promotes “supporting children and youth in learning their mother tongue, culture and traditions” (measure 4) alongside Polish-language preparatory classes. In sociological terms, this risks reproducing the very “parallel societies” the document claims to transcend. When schools become sites of dual socialisation rather than primary vectors of national incorporation, the transmission of a shared civic culture—essential for Durkheimian organic solidarity—is compromised. The text's silence on thresholds of cultural compatibility (language distance, value divergence) is conspicuous.</p> <p>Counter-Discrimination as Pre-Emptive Boundary Policing. Area X frames “decisive responses” to “incidents exhibiting characteristics</p>

L.p.	Opinia
	<p>of xenophobia, discrimination and hate speech” (II.2; X.5) and mandates equality training for public services. While hate crime requires sanction, the sociological effect of such expansive definitions—coupled with restorative-justice removal of “acts of vandalism and hate speech” (p. 5)—is the pre-emptive stigmatisation of any critique of migration scale or cultural fit. This inverts the logic of social control: the majority’s boundary-maintenance mechanisms are recast as deviance, while minority claims are elevated to protected speech. The result is not elevated trust but the spiral of silence (Noelle-Neumann) among native residents.</p> <p>Crisis Resilience as Perpetual Emergency Governance. The final area XI (“Building crisis resilience”) draws its legitimacy from the 2022 Ukrainian influx, treating it as a template for future “cross-sectoral cooperation” (p. 25). The absence of any discussion of long-term carrying capacity, fiscal externalities, or the differential integration trajectories of culturally proximate versus distant groups is notable. By normalising emergency solidarity as routine policy architecture, the document risks locking Wroclaw into a permanent state of demographic management that diverts resources from native human-capital investment and intergenerational cultural reproduction.</p> <p>To sum up, the draft converts observable demographic strain into an ontological imperative for ever-deeper “dialogue”. A sociological analysis insists on prioritising the preservation of the host society’s social capital, the clarity of citizenship boundaries, and the empirical calibration of inflows to integration capacity—none of which find systematic expression in these 28 pages.</p>

L.p.	Opinia
	<p>Thank you very much for the opportunity to express my views. Wrocław is a wonderful city with wonderful residents, and it deserves a wonderful future! I hope that my modest thoughts will be helpful in the process of improving the document.</p> <p>Tłumaczenie:</p> <p>Dokument stanowi przykład technokratycznego optymizmu interkulturowości, jednocześnie systematycznie umniejszając znaczenie napięć strukturalnych nieodłącznie związanych z gwałtowną rekonfiguracją demograficzną. Poniższe punkty analizują jego konstrukcję w odniesieniu do konkretnych fragmentów, wykorzystując aparat pojęciowy kapitału społecznego, utrzymywania granic oraz asymilacji segmentowej.</p> <p>Teleologia historyczna i wymazanie odbudowy narodowej; narracja w CZĘŚCI 1.1 („Od wielokulturowości do interkulturowości, 1989–2024”) przedstawia powojenny Wrocław jako miasto, które „na nowo odkryło” swoją wielokulturową przeszłość po „niemal całkowitej wymianie ludności” w 1945 r. Ten progresywny obraz pomija socjologiczny sukces samej tej wymiany: stworzenie względnie jednorodnej polskiej wspólnoty etnonarodowej, generującej wysoki poziom solidarności mechanicznej (Durkheim) oraz niskie koszty transakcyjne działań zbiorowych. Przedstawiając przesunięcie ku temu, „co dzieje się ‘pomiędzy’ członkami różnych kultur” (s. 11), jako postęp ewolucyjny, dokument wykonuje pracę ideologiczną, która delegitymizuje partykularne więzi ukształtowane w powojennym osadnictwie polskim.</p> <p>Kruchość epistemologiczna: polityka bez danych. Rozdział 2 („Przegląd sytuacji demograficznej i społecznej”) otwarcie przyznaje</p>

L.p.	Opinia
	<p>„trudności w projektowaniu kompleksowych polityk interkulturowych z powodu braku zintegrowanych zbiorów danych” oraz „selektywność, fragmentaryczność i niespójność” dostępnych statystyk (s. 6). Mimo to tekst przechodzi do nakreślenia jedenastu obszarów merytorycznych i dziesiątek działań. To odwrócenie porządku — polityka wyprzedzająca solidne dowody — narusza elementarne zasady zarządzania opartego na danych. W języku socjologii migracji grozi to powieleniem „pułapki deficytu danych” opisaną przez Colemana i Putnama: gdy promuje się pomostowy kapitał społeczny bez bazowych pomiarów zaufania uogólnionego, rezultatem bywa nie spójność, lecz jej przyspieszone erozja.</p> <p>Leksykalna denacjonalizacja: retoryka „nowych mieszkańców”. W całym dokumencie (np. CZĘŚĆ 2 — tło, cel III, działania 1–10) kategoria „nowi mieszkańcy” zastępuje „migrantów”, „cudzoziemców” czy „nieobywateli”. Ta strategia semantyczna, przedstawiana jako język inkluzywny (s. 13), socjologicznie rozmywa granicę między obywatelami a przybyszami. Teoria granic etnicznych Bartha przypomina, że takie rozmycie nie prowadzi automatycznie do harmonii; często przyspiesza rywalizację o status i ponowne umacnianie tożsamości przypisanych gdzie indziej. Uprawnione roszczenie społeczeństwa przyjmującego do pierwszeństwa kulturowego zostaje tym samym patologizowane jako wykluczające.</p> <p>Interkulturowość jako asymetryczne żądanie asymilacyjne. Główne założenie — że społeczności „rozwijają się poprzez kontakt z innymi, a nie w izolacji” (s. 13, za programem ICC) — zakłada symetryczną wymianę kulturową. Jednak konkretne działania (V.4: wsparcie utrzymania języka ojczystego; III.3: kursy językowe ze</p>

L.p.	Opinia
	<p>„szczególnym uwzględnieniem grup wrażliwych”) instytucjonalizują asymilację segmentową (Portes i Zhou). Wzorce empiryczne z miast europejskich wskazują, że takie polityki korelują raczej z utrwalaniem enklaw etnicznych niż z nostalgicznie przywoływanym „harmonijnym współistnieniem”. Społeczność przyjmująca jest milcząco zobowiązana do większego wysiłku adaptacyjnego, podczas gdy przybysze zachowują równoległe infrastruktury kulturowe.</p> <p>Edukacja: instytucjonalizacja równoległej socjalizacji. Sekcja V („Edukacja dzieci i młodzieży”) promuje „wspieranie dzieci i młodzieży w nauce języka ojczystego, kultury i tradycji” (działanie 4) równoległe z klasami przygotowawczymi języka polskiego. W kategoriach socjologicznych grozi to odtwarzaniem tych samych „społeczeństw równoległych”, które dokument deklaratywnie chce przewyciężyć. Gdy szkoły stają się miejscami podwójnej socjalizacji zamiast głównymi kanałami włączania narodowego, przekaz wspólnej kultury obywatelskiej — niezbędnej dla solidarności organicznej w sensie Durkheima — zostaje osłabiony. Uderza także brak refleksji nad progami kompatybilności kulturowej (dystans językowy, rozbieżności wartości).</p> <p>Przeciwdziałanie dyskryminacji jako prewencyjna kontrola granic. Obszar X zakłada „zdecydowane reakcje” na „incydenty noszące znamiona ksenofobii, dyskryminacji i mowy nienawiści” (II.2; X.5) oraz obowiązkowe szkolenia równościowe dla służb publicznych. O ile przestępstwa z nienawiści wymagają sankcji, to socjologicznym efektem tak szerokiej definicji — w połączeniu z praktykami usuwania „aktów wandalizmu i mowy nienawiści” w duchu sprawiedliwości naprawczej (s. 5) — może być uprzednia</p>

L.p.	Opinia
	<p>stygmatyzacja każdej krytyki skali migracji lub dopasowania kulturowego. Odwraca to logikę kontroli społecznej: mechanizmy utrzymywania granic przez większość są redefiniowane jako dewiacja, podczas gdy roszczenia mniejszości zyskują status chronionej wypowiedzi. Rezultatem nie jest wzrost zaufania, lecz „spirala milczenia” (Noelle-Neumann) wśród mieszkańców rodzimych.</p> <p>Odporność kryzysowa jako permanentne zarządzanie nadzwyczajne. Ostatni obszar XI („Budowanie odporności kryzysowej”) czerpie legitymizację z napływu uchodźców z Ukrainy w 2022 r., traktując go jako wzorzec przyszłej „współpracy międzysektorowej” (s. 25). Uderza brak dyskusji o długofalowej pojemności absorpcyjnej, kosztach fiskalnych czy zróżnicowanych trajektoriach integracji grup kulturowo bliskich i odległych. Normalizując solidarność kryzysową jako rutynową architekturę polityki, dokument ryzykuje wprowadzenie Wrocławia w stan permanentnego zarządzania demografią, odciągającego zasoby od inwestycji w rodzimy kapitał ludzki i międzypokoleniową reprodukcję kulturową.</p> <p>Podsumowując, projekt przekształca obserwowalne napięcia demograficzne w ontologiczny imperatyw coraz głębszego „dialogu”. Analiza socjologiczna wskazuje natomiast na konieczność priorytetyzacji zachowania kapitału społecznego społeczeństwa przyjmującego, klarowności granic obywatelstwa oraz empirycznego dostosowania skali napływów do zdolności integracyjnych — żadna z tych kwestii nie znajduje w tych 28 stronach systematycznego ujęcia.</p> <p>Bardzo dziękuję za możliwość wyrażenia moich poglądów. Wrocław</p>

L.p.	Opinia
	to wspaniałe miasto z wspaniałymi mieszkańcami i zasługuje na wspaniałą przyszłość! Mam nadzieję, że moje skromne uwagi okażą się pomocne w procesie udoskonalania dokumentu.